

5. Пілюков Ю. О. Варіанти автоматизації інформаційно-аналітичної роботи в експертних підрозділах МВС України / Ю. О. Пілюков // Криміналістичний вісник. – 2006. – № 1 (5). – С. 144–148.
6. Правова інформатика. Системна інформатизація законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності в Україні: монограф. / АПрН України. НДЦ правової інформатики; кол. авт. М. Я. Швець (ред.), Р. А. Калюжний (ред.), В. Г. Хахановський, В. М. Брижко та ін. – Ужгород: Іва, 2003. – 165 с.
7. Хахановський В. Г. Можливості і перспективи використання інформаційних технологій в експертній практиці / В. Г. Хахановський // Тези доповідей круглого столу «Інформатизація судово-експертної діяльності», (Київ, 29 березня 2012 р.). – К.: ННІПСК НАВС, 2012. – С. 12-15.
8. Свобода Є. Ю. Кримінальна реєстрація: загально правові, процесуальні, організаційні та тактико-криміналістичні питання: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Свобода Є. Ю. – К., 2011. – 287 с.

Рецензент: к.ю.н., доцент Старушкевич А.В.

УДК 343.9

Скригонюк М.І.,

к.ю.н., доцент кафедри правосуддя
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

НОВА КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ

Автор досліджує ймовірні напрями розвитку криміналістики у контексті нової кримінальної процесуальної форми. Розглядаються аспекти об'єкту, предмету і завдань криміналістики.

Автор исследует возможные направления развития криминалистики в контексте новой уголовной процессуальной формы. Рассматриваются аспекты объекта, предмета и задач криминалистики.

The author is studying some possible tendencies for developing criminalistics in context of an up-to-date criminalproceduralform. The aspects of an object, a subject as well as the tasks for criminalistics are being considered.

Постановка проблеми. Провести, з урахуванням нової кримінальної процесуальної форми, комплексне дослідження можливих перспектив розвитку криміналістики в Україні.

Метою статі є визначення ймовірних напрямів удосконалення криміналістики в Україні.

Ступінь наукової розробки теми. Дослідженню теоретичних та практичних питань з пропонованої тематики приділяли увагу вітчизняні вчені: процесуалісти та криміналісти. Зокрема, аспект кримінальної

процесуальної форми у тій чи іншій мірі досліджували – О.М. Грошевий [1, 16], С.М. Мельник [4], О.Р. Михайленко [5, 58-63], М.М. Михеєнко [6, 31], П.О. Недбайло [5,7]. Достатньо уваги проблемі процесуальної форми у кримінальному судочинстві приділив російський вчений М.Л. Якуб [6]. У той же час, питання перспектив розвитку криміналістики в Україні досліджували Н.І. Клименко [3, 26-30], І.І. Когутич [3, 34-37], В.С. Кузьмічов [3, 37-42], В.Ю. Шепітько [3, 55-59]. Достатньо уваги даному питанню приділили також і російські криміналісти М. Камінський [3, 13-17] С.В. Шошин [3, 59-63], Н.П. Яблоков [3, 68-73] та ін.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що в умовах проведення в українській державі судово-правової реформи 13 квітня 2012 р. було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс (КПК України), що набув чинності 20 листопада 2012 р. У ч. 1 ст. 1 даного нормативно-правового акту зазначено, що порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України – відповідними положеннями Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК України та іншими законами України. Звісно, що головна процесуальна роль у формуванні завдань кримінального провадження, зокрема, під час досудового розслідування злочину і його судового розгляду законодавцем відведена КПК України. А такими, у зазначеному процесуально-правовому форматі, відповідно до ст. 2 КПК України, зокрема є: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування злочину і судового розгляду відповідного кримінального провадження (з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника даного провадження була застосована належна правова процедура).

З цих причин, проблема кримінальної процесуальної форми як феноменального науково-практичного поняття, набрала новітньої актуальності. Адже доведено, що кримінальна процесуальна форма – це встановлений законодавцем порядок діяльності компетентних суб'єктів сфери кримінального провадження, що регламентований нормами КПК України і є умовою реалізації кримінального як особливого виду матеріального права і не тільки, та спрямований на виконання відповідних завдань. Кримінальна процесуальна як галузево-правова форма за своєю змістовною сутністю наділена властивістю зазнавати змін та доповнень, а також здатністю повністю втрачати чинність. Втім, існує думка, що КПК України варто оцінювати не як оновлену, або нову кримінальну процесуальну форму [М.С.], а як факт кардинальної зміни усієї правозастосовчої системи в Україні [2, 2].

Кримінальне провадження на стадії досудового розслідування як процесуальна діяльність має три форми, що поєднані між собою завданнями, загальними засадами й процедурою. Щоправда, дві з них: досудове слідство (досудове розслідування злочинів) і дізнання (досудове розслідування кримінальних проступків) визначені ст. 215 КПК України. Третя ж форма процесуальної діяльності – судовий розгляд, як така, (форма) безпосередньо на стадії досудового розслідування у КПК України законодавцем не регламентована. Проте, у ряді випадків процесуальна діяльність слідчого судді на стадії досудового розслідування злочину у КПК України все ж таки передбачена. Наприклад, у ст. 225 КПК України передбачено, що при допиті свідка, потерпілого під час досудового розслідування слідчий суддя має право діяти з дотриманням правил судового розгляду. Це означає, що як учасник досудового розслідування злочину слідчий суддя фактично діє за правилами судового провадження у першій інстанції. Таким чином, на стадії досудового розслідування злочину є наявною третя форма процесуальної діяльності – судовий розгляд. Щодо природи виникнення, а також сутності інших видів процесуальних форм, що фактично існують у кримінальному провадженні, то основною, універсальною ознакою їхнього розмежування (класифікації) є система восьми стадій відповідного провадження (1) досудового розслідування; 2) підготовчого судового засідання; 3) судового розгляду; 4) провадження в суді апеляційної інстанції; 5) провадження у суді касаційної інстанції; 6) виконання судових рішень; 7) провадження за ново виявленими обставинами; 8) перегляду судових рішень Верховним Судом України).

Аналіз норм чинного КПК України дозволяє дійти висновку, що нова кримінальна процесуальна форма має низку як позитивних, так і негативних ознак. У даному разі, під кримінальною процесуальною формою у широкому розумінні є встановлений законодавцем у КПК України порядок кримінального провадження на усіх його стадіях, а особливо під час досудового розслідування злочину та його судового розгляду. Зокрема, до позитивних ознак новітньої кримінальної процесуальної форми слід віднести: 1) розширення під час досудового розслідування злочину спектру застосування засобів криміналістичної техніки; 2) визнання на законодавчому рівні окремих криміналістичних термінів, а у переносному сприйнятті і концепцій; 3) надання особливих повноважень органу досудового розслідування (у підрозділах досудового розслідування фактично мають бути наявними: спеціальні приміщення для перебування там затриманих осіб та призначені одна або декілька відповідальних службових осіб (не слідчих); режимно-секретні підрозділи для зберігання матеріальних носіїв секретної інформації та ін.); 4) поєднання в окремих (інколи виняткових) випадках досудового розслідування злочину з процесуальними діями слідчого судді; 5) запроваджено процесуальний інститут – показання з чужих слів (висловлювання в усній, письмовій формі щодо певного факту, яке

грунтується на поясненні іншої особи; 6) до участі у кримінальному провадженні, яке захисник залучається лише той адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України; 7) суттєво розширені повноваження адвоката як захисника; 8) запроваджено домашній арешт як новий запобіжний захід, у тому числі з використанням електронних засобів контролю; 9) запроваджена процесуальна форма кримінального провадження на підставі угод; 10) запроваджений суд присяжних; 11) суд позбавлений права направляти матеріали кримінального провадження на додаткове розслідування; 12) декриміналізація окремих злочинів і запровадження кримінальної відповідальності за вчинення певних діянь. У свою чергу, до негативних ознак чинної кримінальної процесуальної форми доцільно зарахувати відсутність: 1) процесуальної дії – порушення кримінальної справи як самостійної стадії кримінального провадження; 2) норми про оскарження безпідставного кримінального переслідування; 3) позбавлення права виконувати функції захисника близьких родичів обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого його опікунів, піклувальників та інших фахівців у галузі права. Окрім того, четвертою негативною ознакою чинної кримінальної процесуальної форми є те, що зміст «слідчої (розшукової) дії» у пропонованих законодавцем нормах КПК України переповнений зайвим оперативно-розшуковим змістом і це є очевидним.

Про роль і місце криміналістики як у сучасних умовах функціонування Української держави так і в перспективі її розвитку доцільно полемізувати, передусім через призму системи матеріального та процесуального права, а особливо в контексті відповідних правовідносин. Дану тематику можливо інтерпретувати також у плані головного принципу зв'язку криміналістики як правової науки з іншими правовими науками та галузями права. Проте слід мати на увазі, що криміналістичні знання, зокрема, сприяють встановленню правової сутності будь-якої природної чи соціальної події, наслідки якої так чи інакше можуть зачіпати інтереси людини, суспільства, а відповідно, й держави.

Отож, можливо припустити, що криміналістика – це спеціальна міжгалузево-правова методологія пізнання істини у кшталті широкоформатних суспільних, а відповідно правовідносин, що вибудувана на основі застосування досягнень науково-природничого, науково-технічного та гуманітарного прогресу. З іншого ж боку, у форматі загальної теорії криміналістики її роль у фронтальному методологічному аспекті все ж виконує функцію забезпечення. Звичайно, що у даному разі поняття криміналістичне забезпечення є доцільним осягати у плані криміналістичної діяльності як особливого пізнавального процесу, який має своїм завданням гарантувати пізнання того факту, що відповідає дійсності.

Головними ж методами криміналістики є система тих способів пізнання та наукового дослідження, які безпосередньо застосовуються для вирішення відповідних галузевих завдань. У даному разі під галузевими

завданнями криміналістики доцільно розуміти, у першу чергу, питання пізнання об'єкта і її предмета. У тематиці класифікації методів криміналістики серед науковців переважає думка про доцільність їх поділу на три групи: 1) діалектичний (всезагальний) метод пізнання; 2) загальні (загальнонаукові) методи пізнання; 3) окремі (спеціальні) методи пізнання.

Об'єктом вивчення криміналістичної науки є досить проблематичні багатовекторні напрями. В узагальненому розумінні варто зазначити, що на початку III тисячоліття нашої ери об'єктом пізнання криміналістики є: 1) незаконна діяльність сторони (сторін) у форматі цивільних, господарських, адміністративних правовідносин, що завершуються подіями, які мають деліктно-правовий характер та відповідно можуть розглядатися як у позасудовому, так й у судовому порядку; 2) діяльність різних видів правоохоронних органів як органів державної влади і не тільки, щодо їх криміналістичного забезпечення; 3) злочинна діяльність і адекватна діяльність правоохоронних органів; 4) процесуальна діяльність слідчого судді і судове провадження. В уточненому форматі об'єкт пізнання криміналістики раціонально інтерпретувати наступним чином. По-перше, це дії суб'єктів – учасників цивільно-правових, господарсько-правових, адміністративно-правових та ін. деліктів і діяльність криміналістів, що направлена на встановлення відповідної істини. У пропонованому варіанті істина – це достовірні знання про певні факти, що стосуються названих деліктів і базуються на перевірених криміналістичною практикою судженнях. Зазначену сферу правових відносин варто сприймати наділеною багатогалузевою правовою формою врегулювання відповідних спорів, яка не завжди завершується розглядом відповідних питань у судовому порядку. Та все ж, вказані правовідносини за своєю юридичною сутністю, у більшій мірі наділені адміністративним характером і разом з тим об'єктивно потребують якісного криміналістичного забезпечення. Втім, з раніше наведеного постає зрозумілим, що проблема виникнення слідів цивільно-правових, господарсько-правових, адміністративних деліктів, а отже, виявлення відповідних слідів, їх дослідження, оцінки і використання як доказів у процесуально-криміналістичному розумінні є витребувана як потребами практики, так і вимогами у сфері побудови теорії об'єкта криміналістики. Воднораз, криміналістичне забезпечення може стосуватися гарантованого правового вирішення спірних питань у порядку цивільного процесуального, господарсько-процесуального, а також адміністративного судочинства.

По-друге, об'єктом вивчення криміналістики є царина нотаріальної, виконавчої, прокурорської, а також адвокатської та іншої діяльності в аспекті їх повноцінного функціонування. Адже коло суб'єктів зазначених галузей правозастосовчої діяльності є дещо близькими за сферою своїх знань і вмінь. Щоправда не усі суб'єкти тих чи інших видів правоохоронної діяльності є представниками органів державної влади. Це

стосується, наприклад, професійної діяльності приватного нотаріуса, адвоката, а також тих, хто репрезентує громадські правоохоронні організації та різного виду приватні охоронні структури.

По-третє, об'єктом дослідження криміналістики є – злочинна діяльність і належна, тобто адекватна діяльність правоохоронних органів, що направлена на виявлення, досудове розслідування злочинів, тобто їх розкриття, а також попередження. Доречно зауважити, що дедалі частіше, а особливо у контексті нової кримінальної процесуальної форми постає питання стосовно об'єктивності застосування поняття розкриття злочину. Вважаємо, що поняття розкриття злочину бажано коментувати у двох процесуально-криміналістичних вимірах: 1) реальному та 2) ідеальному. Такої думки, зокрема, притримується і професор В.П. Шибіко. Нині, відповідно до норм КПК України злочин вважається розкритим після письмового повідомлення особі про її підозру у його вчиненні. Причём, законодавець немає процесуальної вимоги про допит підозрюваного. Хоча ідеальне поняття розкриття злочину чітко вибудовується у процесуальній формі на основі концепції загальних засад кримінального провадження, а в першу чергу презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини (п. 10 ст. 7 КПК України). Тим більше, що розкриваючи дану процесуальну засаду законодавець уточнив у ч. 5 ст. 17 КПК України наступне. Поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою. Варто додати водночас, що у зв'язку з запровадженою в Україні новою кримінальною процесуальною формою якість науково-процесуального змісту суб'єктів забезпечення криміналістичної діяльності зазнала системних змін.

У четвертих, об'єктом вивчення криміналістики є процесуальна діяльність слідчого судді і водночас діяльність суддів з питань судового розгляду матеріалів кримінального провадження. З приводу процесуальної діяльності слідчого судді під час досудового розслідування злочину, то вона, звісно ж, потребує належного криміналістичного забезпечення, у тому числі з питань планування й організації, застосування засобів криміналістичної техніки, а також застосування засобів судової тактики. До речі, у чинному КПК України передбачено, що слідчий суддя більше 120 разів може бути залучений до виконання під час досудового розслідування тих чи інших процесуальних дій.

Тепер дещо про питання предмету дослідження криміналістики. Традиційно предметом дослідження криміналістики є сліди злочинів, закономірності їх: виникнення, виявлення, фіксації, збирання (вилучення), дослідження, використання та реєстрації, а також безпосередньо криміналістична техніка, тактика й методика відповідного досудового розслідування, питання його планування, організації та ін. Хоча до предмету вивчення криміналістики закономірно можливо віднести також і питання слідів цивільно-правових деліктів. З цих причин, на нашу думку,

тема предмету дослідження криміналістики зазнала б суттєвої конкретизації у разі поєднання в єдине ціле (кодефікації) означених різногалузевих процесуальних форм в єдину систематизовану процесуальну форму. Звісно ж, що це не стосується тематики процесуальної форми кримінального правового циклу. Все ж, найбільш об'єктивно і повно завдання криміналістики, у контексті перспектив її розвитку, можуть бути матеріалізовані завдяки забезпеченню потреб зібрання та дослідження доказів. Означене дозволяє дійти висновку про необхідність переформатування вже в даний час спеціальних завдань криміналістики, а особливо в акценті усієї її структури. І це при тому, що спеціальні завдання криміналістики можливо сформувати у наступну семиелементну систему:

- 1) вивчення об'єктивних закономірностей, що становлять предмет криміналістики, та розробка загальних науково-методологічних основ;
- 2) удосконалення існуючих і розробка нових техніко-криміналістичних засобів і методів виявлення, вилучення, дослідження і оцінки доказів;
- 3) удосконалення існуючих і розробка організаційних, методичних основ криміналістичної експертизи;
- 4) удосконалення і розробка організаційних, тактичних, методичних основ досудового розслідування злочинів;
- 5) удосконалення існуючих і розробка нових криміналістичних засобів і методів запобігання злочинам;
- 6) виявлення, вивчення і впровадження закордонного досвіду, застосування криміналістичних знань;
- 7) розробка і удосконалення криміналістичних засобів і методів використання доказів під час кримінального провадження. І тільки тепер постає зрозумілим, що досудове розслідування кримінальних проступків, яке проводиться у формі дізнання також потребує криміналістичного забезпечення, а фактично спеціальних завдань окремого напрямку розвитку криміналістики.

Водночас, предмет вивчення криміналістики можливо інтерпретувати через питання її структури, адже кожний напрям даної науки об'єктивно потребує відповідних напрямів розвитку. Особливо це стосується наприклад, криміналістичної, зокрема, слідчої тактики. Так, в межах криміналістичної тактики в сучасних умовах є сформованою концепція тактичної дії як нового універсального тактичного засобу. На думку автора, тактична дія як окремий засіб слідчої, прокурорської, адвокатської та судової, а отже криміналістичної тактики є науково обґрунтований, спланований, але процесуально нерегламентований, спосіб у формі виконання слідчим, керівником органу досудового розслідування, прокурором (співробітником оперативного підрозділу під час виконання доручень слідчого і прокурора), слідчим, суддею (суб'єктами криміналістичної діяльності), що має своїм тактичним завданням підвищити рівень ефективності проведення будь-якої слідчої (розшукової), а також конкретної процесуальної дії.

Висновки. Вважаємо, що найбільш вірним способом інтерпретувати спеціальні завдання криміналістики, тим більше у контексті перспектив її

розвитку, є можливим через призму сфери криміналістичного забезпечення тієї чи іншої галузі правових відносин. Водночас, тематику криміналістичного забезпечення пізнання істини, у тих чи інших питаннях події, що має юридичне значення, у широкому процесуальному розумінні, варто сприймати через систему наступних напрямів: 1) криміналістичне забезпечення кримінального процесу; 2) криміналістичне забезпечення цивільного процесу; 3) криміналістичне забезпечення цивільно-правових відносин; 4) криміналістичне забезпечення господарського процесу; 5) криміналістичне забезпечення господарсько-правових відносин; 6) криміналістичне забезпечення адміністративного процесу; 7) криміналістичне забезпечення нотаріальної діяльності; 8) криміналістичне забезпечення виконавчої діяльності; 9) криміналістичне забезпечення адвокатської діяльності; 10) криміналістичне забезпечення прокурорської діяльності.

Так, криміналістика є відносно окремою сферою правових знань, що вироблені у формі понять, принципів, вчень, які функціонують на рівні суспільної свідомості та дозволяють об'єктивно і повно відобразити об'єкт і предмет дослідження, втім названа все ж як правова наука має безпосередній зв'язок з кримінальним процесуальним правом. Водночас криміналістика є юридично прикладна наука, (а не галузь права), зокрема, про характеристики цивільно-правових, господарсько-правових, адміністративних деліктів, а також злочинів, тобто ті властиві їм ознаки, що фактично сприяють пізнанню їх юриспруденційної сутності. Звісно ж, що традиційно зміст криміналістики, а в першу чергу, в юриспруденційному значенні сприймається через поняття злочину. У такому науково-правовому розумінні криміналістики кожний її структурний елемент так чи інакше сприяє: 1) виявленню ознак кримінального правопорушення, тобто обставин, що можуть свідчити про його вчинення; 2) досудовому розслідуванню, а відповідно розкриттю злочину, його попередженню і профілактиці. Це майже що аналогічно стосується питань вирішення у криміналістичному сенсі цивільно-правових, господарсько-правових, адміністративно-правових деліктів. Адже найбільш перспективний напрям розвитку криміналістики є розробка практичних способів і методів криміналістичного забезпечення процесу вирішення деліктів зазначеного правового характеру. Йдеться про створення нової криміналістичної моделі діяльності правопорушника, причім з використанням комплексно-дієвого підходу. Таким чином, постає об'єктивна необхідність вироблення нової криміналістичної моделі як цілотної наукової системи, що відобразатиме найбільш важливі сторони об'єкту-оригіналу наділеного саме деліктною, а не кримінально-правовою сутністю. Є очевидним, що вивчення запропонованої практикою правореалізаційної діяльності даної криміналістичної моделі дозволяє здобути нові знання щодо об'єкту-оригіналу і тим самим суттєво покращити виконання завдань кримінального провадження. У даному разі новий об'єкт-оригінал дослідження варто сприймати у контексті

професійної діяльності учасників цивільного, господарського, адміністративного процесу, а також прокурорської, нотаріальної, виконавчої та ін. діяльності.

Та все ж, навіть за наявності нової кримінальної процесуальної форми на сучасному етапі розвитку криміналістики її типова класична структура не зазнає суттєвих змін. Варто водночас підкреслити, що новітні кримінальні процесуальні доповнення так чи інакше, але фактично є дотичними до кожного складового елементу криміналістики, у тому числі загальної теорії, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики, планування й організації досудового розслідування злочину та криміналістичної методики. Доповнення до загальної теорії криміналістики, у першу чергу, зумовлені як новою законодавчо визнаною конструкцією загальних положень кримінального процесуального законодавства України, так і всією його системою. Наприклад, у галузі кримінального процесуального права зазнала певних змін концепція його першочергових завдань, що передбачені ст. 2 КПК України, а отже, і завдань кримінального процесуального права, як науки і навчальної дисципліни. Підлягають теоретичному переформатуванню і питання загальних, а частково і спеціальних завдань криміналістики. Окрім того, законодавець дещо трансформував і питання стадій кримінального провадження. Наприклад, виключив з загальної їх системи стадію порушення кримінальної справи, натомість запровадив внесення слідчим, прокурором (при наявності певних підстав) відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Відповідно з початкового етапу структури методики досудового розслідування злочину фактично вивільнилося питання особливостей порушення кримінальної справи.

Доцільно зауважити водночас, у чинному кримінальному процесуальному законодавстві є визнаним інститут рівня складності провадження (ст. 294 КПК України), що є характерним для досудового розслідування злочину. Так, законодавець визнає: 1) [звичайну – *М.С.*] складність; 2) особливу складність та 3) виняткову складність провадження досудового розслідування злочину. Звісно ж, що у даному разі йдеться про криміналістичний аспект досудового розслідування злочину, тобто за наявності складних слідчих ситуацій.

Використані джерела:

1. Грошевий Ю.М., Хотенець В.М. Кримінальний процес України / Ю.М. Грошевий. – Харків: Право, 2000. – 494 с.
2. Корчинский Д., Гомон Д. Жизнь по Кодексу / Димиторий Корчинский, Димитрий Гомон // Сегодня. Вторник. 20.11.2012. – № 26-2 (4274) – 24 с. – С. 2
3. Криміналістика XXI століття: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 листопада 2010 р.). – Х.: Право, 2010. – 832 с.
4. Мельник С.М. Процесуальна форма у кримінальному судочинстві України: [монографія] / С.М. Мельник. – К., 2003. – 145 с. (у співавт.).
5. Михайленко А.Р. Совершенствование процессуальной формы пр ио осуществлении прокурорского надзора / А.Р. Михайленко // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью. – М., 1985. – Вып. 82. – С. 58-63.

6. Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України / М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, В.П. Шибіко В.П. – К.: Либідь, 1999. – 536 с. (у співавт.).
7. Юридическая процессуальная форма / [под общей ред. П.Е. Недбайло и В.М. Горшенева]. – М., 1967.
8. Якуб М.Л. Процессуальная форма в советском уголовном судопроизводстве / М.Л. Якуб. – М.: Юридическая литература, 1981. – 144 с.

Рецензент: к.ю.н., професор Литвин О.П.

УДК 343.977

Стасюк Л.Л.,

к.політ.н., проректор Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ, ВЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДОЙМ

Розкрито сучасні можливості експертиз під час розслідування злочинів проти довкілля, вчинених шляхом забруднення водойм. Наведені типові експертизи та питання, які вирішуються в ході їх проведення.

Раскрыты современные возможности экспертиз при расследовании преступлений против окружающей среды, совершенных путем загрязнения водных ресурсов. Определены типичные экспертизы и вопросы, которые решаются в ходе их проведения.

Modern possibilities of examinations are opened at investigation of crimes against the environment, the water resources made by pollution. The resulted typical examinations and questions which dare during their carrying out.

Постановка проблеми. Серед злочинів проти довкілля виділяють ті, безпосереднім об'єктом яких є відносини у сфері охорони водних ресурсів, атмосферного повітря, лісових масивів, земель, надр передбачені ст. 241 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Забруднення атмосферного повітря», ст. 242 КК України «Порушення правил охорони вод», ст. 243 КК України «Забруднення моря», ст. 239 КК України «Забруднення або псування земель», ст. 240 КК України «Порушення правил охорони надр», ст. 244 КК України «Порушення законодавства про континентальний шельф України» та ін.

Окремі методики розслідування вищезазначених злочинів в Україні розроблені, однак недостатньо, про що свідчить майже повна відсутність дієвих криміналістичних рекомендацій. А проблеми використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти довкілля, вчинених шляхом забруднення водойм розглянуті лише в кількох публікаціях [1; 3; 7; 8; 9; 12].

Ступінь наукової розробки теми. Публікації науковців, зокрема